

Slovenska mladina

Leto I.

Ljubljana, november 1938

Štev. 2

Cena 2.— din

Francè Prešeren:

»V sovražnike 'z oblakov
rodu naj naš'ga treši grom!
prost, ko je bil očakov,
naprej naj bo Slovencev dom:
naj zdrobe
njih roke
si spone, kjer jim še teže!»

Fran Levstik:

»V današnjem pokvarjenem času ljudem nij do resnice: dobri so vsi, tudi najgerši, najznačilnejši pripomočki, samo da se doseže nepošteni namen. Ves svet serdito graje načelo, katero se podtiče Jezuvitom, namreč načelo: »namen posvečuje pripomočke«; — a ves svet se vendar terdno derži na videz kletega načela. In v tem oziru se zlasti med Slovenci mnogo sme in more, ker pri njih so javno mnenje v zakup vzeli samo nekateri, a slepa množica za njimi vpije, če tudi sama ne vé, kaj, ker je preneizobražena in poleg tega tudi prelena, da bi sama premišljevala.«

Ivan Cankar:

»Kolikor avstrijski študent pridobi modrosti, si jo mora takorekoč spotoma in naskrivaj pobrati na cesti: domača vzgoja mu je dá malo, šolska pa nič. Trdim celó, da šole s kakršnimi nas je bil avstrijski Bog udaril, ovirajo duševni razvoj človeka, da nam, rekel bi, zaplankajo razum, ker ga stiskajo ter ponavadi ščasoma res potisnejo v cno samo tesno strugo. C. kr. šole so bile že prvotno ustanovljene za posel, da vzgajajo c. kr. uradnike; ne vzgojé pa niti takih ne, temveč le c. kr. pisalne stroje. Mladenič napravi matura, je do vrha nabusan z različnim »znanjem«, a bolj od lune in zvezd mu je tuj tisti svet, v katerem živi in na katerega je navezan z vsemi nitmi svojega bitja in nehanja. Med nami žive ljudje, ki so bili izvrstno opravili svoje takolimenovane »študije« in ki jih spoštljivo prištevamo cvetu izobraženstva; ali vprašaj jih o stvarih, katerih se niso bili »iz glave« naučili, pa se boš razjokal od smeha in bridkosti. Ko sem bil dovršil realko, so mi bile pač znane rodbinske razmere cesarja Nerona; poznal pa nisem politične zgodovine slovenskega naroda; vedel sem, kakšen da je bil razvoj agrarne zakonodaje v rimljanski republiki, nisem pa vedel, kakšen da je volilni red za kranjske občine.«

Slovenska mladina — mladinski list za leposlovje in kulturna vprašanja — izhaja vsakega prvega v mesecu. Odgovorni urednik je Ivo Grahor, novinar. List izdaja konzorcij; predstavnik Ivo Grahor. — Rokopise in dopise uredništvu in upravi je pošiljati na naslov: Ivo Grahor, Ljubljana, Miklošičeva 6/III. Posamezna številka stane 2 din — letoletna naročnina za 8 številke 14 din, polletna 7 din.

Številka čekovnega računa je **17.827.**

TISKARNA »SLOVENIJA« V LJUBLJANI (PREDSTAVNIK A. KOLMAN)

NAROČNIKOM, SOMIŠLJENIKOM, SODELAVCEM!

Meseca junija tega leta smo izdali uvodno številko našega lista. Nekaj teh številke imamo še v zalogi in prosimo eventualne cenjene interese, da se obrnejo na njen naslov. Ker je številka pretežno literarna, še danes ni izgubila svoje aktualnosti in jo zato priporočamo. Cena uvodne številke je 2 din.

Istotako je cenjenim interesentom na razpolago še nekaj izvodov naše 1. številke.

Cenjene naročnike in somišljenike prosimo prav lepo, da poleg naročnine prispevajo tudi v naš Tiskovni sklad. Ker izdajamo list sami in nimamo še nobenega mecena, si moramo pomagati še s temi prispevki.

Slovenska mladina, pošiljaj prispevke v svoj list! Zavedaj se, da bo tvoj list tak, kakršnega boš sama hotela in bo na taki višini, kakršno mu boš s prispevki sama ustvarila.

Zakaj nisi še poslal svojega počitniškega potopisa, za katerega smo ti v prejšnji številki obljubili, da ga objavimo, če bo le količkaj za tisk?!

Pazite, da boste pošiljke dovoljno frankirali.

Posiljajte znamke za odgovor. Kajti tudi neobjavljeni rokopisi se ne bodo vračali, če ne bo za to izražena posebna želja in priložena ustrezna znamka.

Do danes smo prejeli od 800 naročnikov komaj 30 letoletnih naročnin, zato te prosimo, dragi naročnik, da nam pošlješ čim prej to najnižjo naročnino vseh naročnin!!! Ne pozabi, da imamo čekovni račun, katerega številka je: **17.827.**

P O M N I !

29. oktober se praznuje kot dan osvoboditve Slovencev iz Avstro-ogrske monarhije. V teh dneh l. 1918. so si postavili Slovenci prvo lastno vladno za vse slovensko ozemlje in pomagali nato ustanoviti Jugoslavijo.

Prvi rod, ki je bil rojen v Jugoslaviji, bi dobil že 1. januarja 1939 svojo volilno pravico

Edino merilo

V tako razgibanem času, kot je dandanašnji, ko se meni nič tebi nič spreminja karta Evrope, ali ko se mečejo proč mnoga dolgo in trdovratno vzdrževana načela strankarskega življenja, doživiš na vsakem koraku novo presenečenje, porazno razočaranje. Ko pa prepaden ostrmiš in vidiš, da celo ljudje, od katerih si pričakoval mnogo več stvarnosti in zmožnosti, skušajo svojo prepadenost, nepoznavanje razmer in osebno praznoto popraviti z nekim utopističnim sanjarenjem o slovanstvu in podobnem, kažoč s tem popolno nepoznavanje sociologije in najnavadnejših vzmeti družbenega življenja, se nehote vprašaš, kje je tista vrednota, s katero boš lahko presodil: kdo ima prav in kdo nima, kdo hoče govoriti resnico in kdo je noče? Ali boljše: kje je tisto merilo, katerega se lahko poslužim pri presojanju življenja okrog sebe, oziroma tvorcev tega, ljudi? Kje je vrednota, s katero se lahko približaš človeku? Smelo je to vprašanje, toda umestno in potrebno danes, ko nemalo komu razjeda njegov cinizem rafinirano barvo človečanskega, demokratičnega, slovanskega, kaj pa še slovenskega krasnoslovljenja, da ne govorim o socialnem solzarenju. Posebno pa te zgrabi, ko moraš ugotoviti, da je danes pretežna večina slovenske meščanske mladine, pa tudi precej »prebujene« kmečke in delavske mladine zapadla taki plehkosti in povprečnosti, da niti v enem izmed nešteti vprašanj sedanjosti ne bi mogla povedati kaj lastnega in samostojnega.

Pa ne samo to. Še poraznejše je spoznanje, da je tak mladenič prav za prav že prekrižal roke, stopil iz boja, če ga je sploh začel, in se vdal v usodo ter si pri tem oblekel plašč flegmatičnosti ali melanholijske, da se z njim zavaruje pred mrazom in prepriha burnega življenja. Aktivnejši in vročekrvnejši od njih pa so si nadedli zastavice in značke, pobrali mimogrede nekaj fraz in prepustili dejansko skrb zase in za ostalo življenje svojim voditeljem, sami pa so se zatekli v mikavno, a varljivo lepoto plitkega športnega, erotičnega in strankarskega »izživljanja«, ne zavedajoč se, da izdajajo sami sebe — še bolj pa one, od katerih si pustijo sugerirati in pridigovati, da so tako lepo poslušni najbolj zaslužni za narod in državo in s tem in takim ravnanjem najbolj izpolnjujejo rečenico »o soli narodov«.

Toda tisto, kar je tu glavno in radi česar sem se odločil napisati ta članek, pa je sledeče.

Ne žalosti človeka spoznanje, da se mladina kljub resnemu in preresnemu življenju okrog sebe tega ne zaveda in da teži kakor vselej v zabavo in veselo mladost, katere je danes ravno radi tega tako skopo deležna. Nikakor ne! Kajti kdo ne bi mladini privoščil veselja, razvedrila in zabave. Saj to mladina vendar rabi. Toda tisto, kar je tu tako žalostno, pa je ravno tisto sedanje, tisto popolnoma nemogoče preценjevanje in vrednotenje sočloveka, namreč tisto plehko strankarsko ocenjevanje in porazno učinkujoče grupiranje mladih ljudi po strankarskih načelih. Pri čemer človek drugačnega naziranja ni taki grupi več sočlovek, torej človek med ljudmi, ampak je samo še človek tak in tak, torej ne »naš«, temveč drugačen ter je zato le toliko vreden, kolikor je v njem danih tistih osnov, da postane morda nekoč le »naš«, sicer pa z njim čim dalj od »nas«, — če je pa vsiljiv, pa tudi ovadba ne škoduje.

Ob tem in takem razmišljanju pa nam je morda postalo jasno, kje je tista vrednota, s katero se lahko približamo najbolj nezakonitemu bitju prirode: človeku. In mislim, da ne bom v ničemer grešil na račun jasnosti svojih izvajanj, če na kratko ugotovim, da je edina vrednota, s katero lahko merimo ljudi: kvaliteta najobjektivnejšega, naj-

svobodoljubnejšega in najznanstvenejšega humanizma z vsemi pripadajočimi lastnostmi kot so značajnost, doslednost, resnicoljubnost, pravičnost, objektivnost, svobodoljubnost, strpnost, samodiscipliniranost, ukaželjnost ter vztrajno delo za iskanje resnice.

Kdor bo imel to točno pred očmi in se temu primerno ravnal, ne bo eden izmed mnogih, ki se prištevajo neki skupini in s tem pospešujejo razkroj v našem narodnem telesu in v človeški družbi sploh, ampak bo samostojno in svobodno misleče bitje, torej človek — vreden tega imena.

Fred Kališ:

Pismo

Ne čudite se,
da vam pišem pismo,
čeprav še znanci nišmo,
čeprav vsakdo od nas
drugačen je v obraz.

Vendar! Tak negotov je zdajšnji čas,
da plahost bega tudi nas
in krik tisočernih vaših tam od Jangeekjanga...
Zato naj vprašam vas:

Zakaj so rižna polja vaša se odela v kri in jad
in grenki plač vaš z ognjem vzplapolal do néba?
In Budha, dobri Budha vaš, zakaj vam vzel je kruha,
ki užili bi v svetem miru davnih ga navad?

Ali je prišlo vse to
kot naročilo tiho težkih tisočletij?
Ali je prišlo vse to
kot kazen grešnih vaših vseh početij?
Ali je prišlo vse to
mordà zato,
ker ljubezen je pohlep prevpil
in je človek rod svoj,
visoki rod —
kruto in brezsravno zatajil?

D. B.:

Pogledi na stvarnost

V življenju se mlademu človeku nekatera vprašanja zastavijo s takšno ostrino, da je iskanje odgovora nanja nujno, naravnost življenjsko važno. Iskati iskren odgovor na življenjska vprašanja, ki se mladega človeka dotikajo nasilno in nenehoma, to se pravi utirati si med našim kaosom, ki se ti tu pa tam zazdi kot obupna, porazna

praznina, ravno življenjsko linijo. Pridejo trenutki, ko se te vse oklene ko dušeč, nepopustljiv obroč, ko postanejo vsa obzorja tako majhna, da se zdiš sam sebi popolnoma odveč in ti le bolj slutnja ko jasna zavest govori, da je edina človeka dostojna rešitev, vztrajati v tej banalnosti.

Popolnoma dobro se zavedam, da je zamakniti se v privide, vsaj za kratek čas prijetna stvar. Slepiti samega sebe in dosledno lagati samemu sebi, si ustvariti cel sistem prevar, to je, tako se zdi, prešlo nam že v meso in kri. Toda pogledati končno sam vase, neusmiljeno oceniti položaj, pa naj je še tako brezupen, tega smo se že davnej odvadili, če je to sploh kdaj bila naša navada. Pri nas smo med našimi spletkami in kompromisi že pozabili, računati z dejstvi. Morda je vse to le bolešno umišljanje, fantastična utvara, morda je vse to edino človeško in normalno, kar mi danes »doživljamo«. Prepuščeni lastnim slutnjam, plen organizirane propagande, umazanega boja za obrambo trhlih, preživelih trdnjav, od vsepovsod zastavljeni s pastmi, smo faktično popolnoma osamljeni, zato ni čuda, če naša beseda ni tako precizna, kot bi danes morala biti, če bolj vonja po votlih, gnilih frazah, ko po pravem življenjskem pogumu in zdravju.

Predvsem pa je treba iskreno analizirati nas same, to je, študirajočo mladino. Mislim, da je edino pravilno, v razmerah, kakršne so, da mi sami razčistimo mnenja o nas in da sami pokažemo na današnje stvarno stanje, ki ga nismo povzročili mi, v katero pa smo postavljeni in si moramo, danes še v njem, kovati sami svojo usodo. Čas je že, da ugotovimo, ne po sugestijah drugih, ampak po lastni pameti, s kakšnim kapitalom lahko naše ljudstvo računa, da ne bo, kot je že stokrat bilo, zopet kruto osleparjeno. Ali je sploh situacija taka, da se ta mladina, ki bo nekoč soodločevala o usodi svojega naroda, v polni meri zaveda odgovornosti svojih bodočih funkcij. Če je odgovor negativen, potem je treba ubrati vse poti, da se na tilnik našega naroda znova ne spravijo ljudje, ki potreb ljudstva ne bodo razumeli in ki bodo zanj nova, težka preizkušnja.

Povsod slišiš o neki generaciji, ki je že tu, ali ki vsaj mora priti in ki bo to žalostno zgodovino čez noč preusmerila in s svežim zamahom gradila, brez zahrbtnih interesov, s pravim idealizmom in nesebičnostjo. Brez dvoma bije že dvanajsta ura in je skrajni čas, da se pri nas nekaj zgane in da ne bo ostalo samo pri besedah, ampak se bo začelo res jasni.

Sam sem globoko prepričan, da ogromna večina naše intelektualne mladine ne v tem, ne v onem taboru ne občuti usodnosti nalog, ki jo čakajo. Ni to samo upor življenjske volje, je to tudi komodnost, osnovna brezbriznost za sodobne probleme. Vprašanje iskanja lastne življenjske orientacije, ki se ne da kupiti, pa tudi ne ponarejati, je bilo namreč še vselej in je prav tako danes vprašanje moralne doslednosti in poguma. Danes je zavest dolžnosti pri veliki večini mladih ljudi zamrla.

Živimo v dobi patosa, ko se vnanji dekoraciji vseh življenjskih manifestacij pripisuje bistvena važnost. Toda osnovne življenjske funkcije so še vedno na prav tako klavrnih stopnjah, kot so bile nekdanje. Zares je treba ponoviti stavek, da se oblika življenja še prav nič ni izpremenila. Ta pojav se kričeče kaže tudi na slov. dijaštvu, ki je danes bolj usmerjeno v zunanjo dejavnost, ko pa na notranje preoblikovanje svoje podobe. Zato ni treba dosti soli, da človek ugotovi, kako tiči za često hrupnimi dejanji presenetljivo žalostna praznina. Sodobni slov. srednješolec se usmerja zgolj po vnanjih vidikih, ki so pri nas najbolj zlagani. Kot je na zunanje vidna ostra ločitev v nekaterih pogledih na svet, tako je na znotraj značilna pogubna brezbarvnost in neopredeljenost. Pri mladem človeku je sicer nesmiselno govoriti o neki trdnosti, neizpremenljivosti življenjski liniji, toda nevarno je, če se ta linija manifestira kot izraz prekaljene, doživete miselnosti. Nevarno je, če se za navidezno izdelanostjo skriva popolno pomanjkanje lastnega orientiranja. Pripadnost slov. srednješolca k tej ali oni struji se kaže bolj v obrabljenem načinu tolmačenja dnevnih dogodkov, kot pa v kritičnem pretehtavanju lastne ideologije. Vse to dolgočasno premlevanje in včasih strupene polemike, vse nosi pečat avtomatičnosti, zaostalosti.

Pričujoče vrstice še zdaleč niso popolne, ampak so bolj načrt za podrobnejšo sociološko raziskavo. Izredno važno je, da ustvarimo med nami samimi jasnost, ker bo v zmedu pojmov naše delo jalovo. Vsi naši naporji bodo zaman, če ne bomo poznali konkretnih silnic, ki nas oblikujejo. Treba je pričeti iskreno analizo stvarnosti in se otresti duševnih mrež, v katere smo vsi več ali manj ujeti in se končno priboriti do jasnih pogledov na sodobnost.

Drago Jeran:

Pesem delavca o svoji ljubici

Jaz nimam ljubice kot vi;
našminkane in z biseri okrog vratu,
moja ljubica je delavka
in dan na dan močno trpi.

Jaz nimam ljubice kot vi;
odete v svilo in škrlat
ona mora le drugim svilo prat,
a jaz imam jo rad, vseeno rad.

Jaz nimam ljubice kot vi;
z belimi, voščeniimi rokami,
ki prstan jih krasi,
moja ljubica črne, žuljave ima dlani.

Jaz nimam ljubice kot vi;
navajene na čokolade, majoneze in boubone,
moja ljubica le dela vse dni, vse dni
in za boljše dni z menoj trpi.

Imam jaz ljubico boljšo kot vi,
od vas take nihče ne dobi!
Čeravno nima belih rok
in okrašen napudran vrat,
jo ljubim in imam močno jo rad
in sem vesel ko me od dela trudna vsa
objame z onimi poštenimi dlanmi.

Drago Jeran:

Srečanje

»Za dva dinarja!«
se je oglasil nekdo
ob oglu hiše.
»Za dva dinarja,
slaščice, mandeljni, fige!«
Pridem do kandelabra
To je tovariš moj,
sošolec moj, Jakob.
Nič več ni smeha
na ustnicah njegovih
kakor tedaj, ko sva sedela
v šoli in pela.
»Fige, mandeljni, slaščice,
samo dva dinarja!« —
s hripavim glasom
in s težavo izgovarja.
Stopim bliže: »Dober večer, gospod,
samo za dva dinarja, gospod,«
tako tiho prigovarja.
»Slaščic, gospod,« spet prigovarja...
Pogleda me in me spozna:
debela solza mu je po hrapavih
licih zdrknila...
In spomnil sem takrat se vseh
tovarišev iz mladih let,
ki skupaj se igrali smo in žogo bili,
tožili se, pretepali, ljubili,
ki zdaj v delavnicah so vso jim kri izpili,
v tovarnah svojo moč, mladost pustili,
a mi tovariši smo nanje pozabili,
celo želeli bi, da bi se nam kedaj odkrili.

Ker pač — tako — pozabljamo,
da smo nekdam prijatelji bili...!
In kupil sem slaščice in fig
za dva dinarja in grem: »Adio,«
a on mi plašno reče »Servus«.

Ko bil sem daleč že,
sem zopet čul:
»Kupujte, kupujte ljudje,
slaščice, mandeljne, fige!
Samo za dva dinarja,
za dva dinarja...«

Kolja:

On išče žensko

»Ti, Drago, poglej no Bianco!«

»Kje?« je vprašal Drago.

»Tamle v plavi obleki z belimi pikcami. Beno pleše z njo.«

»Aha!«

»To ti je pa dekle, a?« je rekel Džim, da so se mu oči kar zasvetile.

»De gustibus,« je mirno odvrnil Drago.

»Glej ga no, kaj mu vse ne pride na misel.«

»Zakaj pa ne?«

»Menda vendar ne boš rekel, da nima lepega telesa,« se je zavzel Džim.

»Ne vem. Če je tebi to vse? Meni osebno namreč ni,« je rekel Drago in odločno odmahnil z roko.

»Kaj pa je potem zate važno pri ženski?«

»Dragi Džim, menda ne boš zahteval, da ti tu razlagam moj odnos do žensk.«

»Zakaj pa ne?«

»Za tak razgovor se mi tod ne zdi primeren kraj in čas. Sicer pa, če ravno želiš, ti lahko tudi ustrezem.«

»Zelo me zanima,« se je posmehtil Džim.

»Jaz osebno gledam namreč v ženski sečloveka, prijateljico in ljubezensko družico ter me zato ne briga najprej njena zunanost, lepota in ne vem kaj še, temveč najprej njen značaj, morda njen nazor o svetu, izobrazba in podobno.«

»A tako!«

»Da, tako! — Sicer pa ne misli, da ti hočem vsiljevati svoj nazor o ženskah. Ravno nasprotno, želel bi, da bi si ga sam napravil iz življenjskih skušenj,« je mirno zaključil Drago.

»Hvala za modri nasvet,« se je pikro zahvalil Džim.

»O prosim.« je še dostavil Drago in odšel na nasprotni konec dvorane.

Džim se je za hip zamislil. Takoj nato pa so njegove oči že iskale zaželjeni objekt po dvorani.

V soparnem vzdušju parfumov, pomad in pota je Bianka priplesala zopet mimo. Džim je stopil korak naprej, se priklonil in vljudno dejal: »Smem prôsiiti.« Bianka se je zahvalila svojemu soplesalcu, zajela sapo, si pomahala z robčkom pred razgretim obrazom, se še prijazneje nasmehnila in dvignila roke v znak pripravljenosti.

»Se dobro zabavaš?« je rekel Džim, jo z desnico lahno pritegnil k sebi in zaplesal.

»Hvala, zelo dobro! Pa ti?«

»O, tudi, hvala.«

Igrali so tango in v dvorani so gorele rdeče luči. Ozrl se je v njena od luči, sopare in zasoplosti pordečela lica in v njene živahne oči. Tudi ona ga je pogledala za trenutek, pa je takoj povsila oči. Džim jo je pritisnil k sebi in pospešil korak. Godba je prenehala in zopet so prižgali običajne bele luči. Džim se je prijazno nasmehnil in pošalil: »No, ali ti je hudo mráz?«

»Uh, veš, da mi je, pa še kako,« ga je v smehu zavrnila in ko-
ketno pogledala proti njemu.

»Eja, ali je mogoče? No, potem pa ravno prav, da je zopet fox, te bomo pa malo segreli,« je povzel šalo ter jo tesno prižel k sebi. Bianka se je pokorno predala njegovim krepkim rokam.

»S takole deklico je pa užitek plesati,« je zaključil sam pri sebi. »Moram si jo osvojiti, pa naj me stane kar hoče.« Nekaj časa je molčal in se zamislil. Tudi ona je molčala. Končno se je ojunail in povzel:

»Ti, Bianka, nekaj bi se imel s teboj pogovôriti.«

»Res, no, kaj pa?«

»Ja, veš, to je pa dolga stvar in jo ne bi rad tule začental, ko te lahko vsak čas kdo prevzame.«

»Me prideš pa zopet iskat.«

»Ja, veš, to pa ni taka stvar, da bi jo lahko v presledkih pravil. Sploh pa bi bilo najbolje, če bi bila čisto sama.«

»Sama?«

»Ja! Zakaj pa ne? Sicer pa raje povej, ali imaš danes po plesu kaj časa?«

»Kje pa! Ne bodi vendar...«

»Ppp... Kdo ti pa danes gardira?«

»Teta.«

»No, saj ta te spremi samo do hišnih vrat?«

»Ja, že, ampak moram iti notri in zakleniti za seboj, nato šete odide.«

»Prava reč, pa počakaš za zaklenjenimi vrati, da odide, jih potem spet odkleneš in prideš ven.«

»Ja, kaj pa domači?«

»Ah, ampak ne bodi no smešna. Za pol ure se ples lahko vedno zavleče, teta pa tudi ne bo vedela, ob kateri uri se je končalo.«

»Toda, kaj bi sploh rad govoril z mano? In zakaj ne bi mogel kar tu-le?«

»Kako jo zanima; presneta radovednost ženska. Boš že še pravočasno zvedela. Kar ne more počakati pol ure!«

»Kaj sem že kaj rekla, da bom počakala?«

»Saj to ni važno, glavno je, da boš počakala. Kajti vem, da tvoja radovednost ne premore take odpovedi.«

»No, no...«

»Smem prósiti,« se je oglasil nekdo za Džimovim hrbtom.

»Torej na svidenje pred hišo po tetinem odhodu,« je Džim hitro dostavil, gledajoč ji v oči ter nalahno stiskajoč njeno mehko roko. Bianka je v zadregi povescila glavo in dala s tem znamenje nemega pristanka.

Džim je odrzel iz dvorane. »Do sedaj je šlo vse po sreči,« si je govoril, ko je korakal sem in tja po kamenitem hodniku ter hladil svoje razgreto telo. »Fant, drži se! Sestanek že imaš, glej, da ga sedaj kako ne polomiš! — Ti si pa od hudiča,« mu je ušlo, ko je na mrzlem hodniku začel treznejše gledati svoje pravkaršno doživetje. Vedno bolj se ga je pollaščala neka negotovost. S prisiljeno ironijo si je citiral: »Alea iacta«, in dostavil: »Sedaj ni nobene pomoči. Treba je stvar speljati do konca.«

Odhitel je nazaj v dvorano, da bi se znebil morečih pomislekov in se je skušal zamotati v razgovor s tovariši. Plesat ni šel več, kajti po dveh valčkih je bil ples končan. Gospe in njihove varovanke so odhajale. Dvorana se je spraznila. Džim je odšel zadnji. Ko je stopil na ulico, je zagledal kakih sto korakov pred seboj svojo novo, veliko ljubezen, kakor je to že iztuhtala njegova bujna domišljija.

Bianka je stopala lepo in vzorno poleg svoje tete.

Sedaj se je Džimu šele prav posvetilo, da se bo čez pet minut, ali morda še prej že sestal s to prelestno devico, ki stopa tam spredaj tako spoštljivo poleg svoje tete. In on, Džim, ji bo moral povedati nekaj..., nekaj... »Hudiča, kaj ji bom povedal? Da mi je všeč? To že, toda to ne gre kar tako naravnost. Razkritje ljubezni, odkritje svojih najglobljih in najlepših čustev, to je vendar treba napraviti v čim lepši obliki. O, vruga, lepo sem ga zavozil. Da se nisem zmenil vsaj za jutri in bi s tem pridobil potrebni čas za premislek. Sicer pa, prepustimo stvar usodi. Da mi ne bi prišlo v pravem trenutku nič pametnega na misel, to vendar ni mogoče? — Čakaj, čakaj, že imam. Vprašal jo bom najprej, če me je počakala samo iz radovednosti. Potlej... potlej, no potlej ji bo nerodno, seveda ji bo! Me vendar ne bo čakala le iz radovednosti. No in potlej, ko bo mencala vsa rdeča pred menoj, odpirala in zapirala torbico

ter migala z rameni, ji kar na kratko povem, da mi je všeč, pa amen basta.«

Ko je tako skoro polglasno modroval, sta Bianka in teta prišli do hiše. Džim se je ustavil, skrnil v temnejši kot ulice in od tu oprezal, kdaj se bo teta dovolj oddaljila. Vsak tetin korak, ki je odjeknil v temno praznino ulice, je bil Džimu težak udarec na srce. In čim bolj so se koraki oddaljevali in zamirali, tem bolj je Džimu tolklo srce. Komaj da se je ojunačil, stisnil pesti in zobe ter počasi odšel do vrat.

Bianka ga je res čakala v temni veži. Ko ga je zagledala skozi steklena vrata, je v ključavnici zaškrtal ključ, hip nato pa je že stala sramežljivo nasmejana na pragu. Džim je pristopil. A ker radi prehudega razburjenja srca ni mogel ničesar ziniti, je hitel jemat ključ iz ključavnice na notranji strani in zaklepat vrata od zunaj. Ko je opravil, ji je pomolil ključ in pokazal z roko v nasprotno smer, v katero je odšla teta. Krenil je počasi se zibajoč proč od vrat. Bianka mu je sledila in prva prekinila molk.

»No, kaj mi boš povedal?«

»Sem vedel, da boš to vprašala,« je rekel Džim, ki je s posrečeno manipulacijo zaklepanja vrat pridobil toliko časa, da ga je minila prva nemirnost in nerodnost ter se je sedaj že čutil, ne le trdnega, temveč celo gospodarja položaja.

»Veš, Bianka, najprej bi me zanimalo, če si me počakala samo iz gole radovednosti, ali pa je bilo tu morda še nekaj drugega?«, je začel pomembno deklamirati svoj krasno zasnovani načrt. Za trenutek je prenehal in se vprašujoče ozrl v Bianco.

»Kako drugega?« je rekla ta s samo ženskam lastno naivnostjo majhnega otroka.

»Na, sedaj pa imaš,« se je zablistalo Džimu. Sapa bi mu z nova pošla, da se ni z vso silo premagal.

»Takega odgovora se še v sanjah ne bi nadejal. No, le čakaj, dekle, se že še približam tvoji čustveni strunici,« je modroval sam pri sebi in ni niti opazil, da zanimanje pri sosprehajalki dokaj pojema. Končno se je zavedel, napel vse sile svojega duha in začel razlagati.

»Veš, deklica, takole je. Kakor najbrž veš, sem se že pred meseci skregal z Dano. No, in sedaj, sedaj vidiš, študirati se mi ne ljubi,« je jecjal.

»Ampak, ali res ne bom znal povedati,« mu je brnelo po glavi, ko je govoril: »No in takile lepi dnevi, ne, pomlad, mlado zelenje, gozd že diši, veš, pa se človeku ne ljubi, da bi tako sam taval okrog po lepi naravi, kot kakšen pesnik. Pa si misliš, ali ne bi bilo lepo, ko bi bil še nekdo s tabo, da bi bila dva, ne-e...«

»Ojme, ga lomim, Da bi se vsaj kaj pametnega spomnil,« mu je med govorjenjem brnelo v glavi. »O, že imam! Tole bo krasen zaključek,« se je skoro vidno razveselil odrešilne misli, ki mu je šinila v glavo, da je ponosno zaključil svoje jecljanje.

»No, vidiš, in sem prišel do spoznanja: ‚Je cherche la femme.‘«

»Da, to je prava beseda. No, sedaj ve, kaj sem ji hotel povedati.«
je sanjal še ves prevzet nad svojo, po njegovem mnenju tako krasno domislic.

Toda Bianka je molčala. Niti trenila ni. Sploh ni dala nobenega znaka, da je bilo izgovorjeno kaj posebnega.

»Kaj nisem dovolj jasno povedal, za vruga.« je začel dvomiti sam pri sebi. »Je cherche la femme, ali ni to prozorno povedano. In ona, ona na to sploh nič ne zine.«

Prišla sta do neke ograje. Bianka se je ustavila in naslonila.

»Aha, sedaj hoče, da ji še na dolgo in široko priznam svojo ljubezen. No, prav, pa naj bc.«

»Vidiš, deklica, ko je človek takole sam, kot na primer jaz, se ga poloti včasih tisto neizbežno in neizmerno hrepenenje, da bi storil ne vem kakšno dejanje. Tako hrepenenje te naredi bolnega, če nimaš nekoga, kateremu bi se zaupal in izpovedal ter bi te ta tudi razumel, ali pa vsaj hotel razumeti. Takrat šele resnično spoznaš vso tisto obupno duhomorno samoto. In tedaj zahrepeniš prav ves po človeku, prijatelju, moški po ženski, dekle po fantu.« — Govoril je počasi besedo za besedo in gledal zdaj sem zdaj tje. Ona je povešala glavo in drsala z nogo po tlaku. Ko je končal, jo je pogledal. Ona pa je še vedno klonila z glavo in drsala z nogo. Nastal je molk. Džimu je postalo nerodno, ko je videl, da Bianka še vedno molči. »Na, vendar!«, se je razveselil, ko je Bianka nekoliko dvignila glavo in smehljuje vprašala: »In ti misliš, da bi bila jaz pravo dekle, kateri bi se ti lahko razkril v tistih svojih navalih hrepenenja?«

»Vendar je nastopil tisti blaženi trenutek.« se je skoro na glas razveselil Džim. Obraz mu je zažarel in pred oči so mu stopile vse tiste ljubavne scene s prvim poljubom, ki jih je tolikokrat videl na filmskem platnu. Nasmeh okoli ust mu je izginil z obraza. Svoje oči je zapičil v njene, dvignil je nogo na rob ograje in zbiral korajžo, da bi prijel Bianco, jo nagnil čez dvignjeno nogo ter jo objel in poljubil. Toda kar ni se mogel odločiti za to poslednje dejanje. Nenadomestljive sekunde so hitele v gluho noč. Postajalo mu je vedno bolj vroče in v goltancu ga je nekaj tiščalo. Z naporom vseh sil se je končno sklonil z blaženo resnim obrazom proti njej in dahnil: »Da.«

»Ampak, Džim, ne bodi no smešen.« je sladko zabrbljala Bianka in se mu spretno izvila. Stopila je par korakov v stran in se ozrla v ponesrečenega ljubimca, ki je ves presenečen še vedno zavzemal svoj, sedaj dokaj smešni položaj. Džim je bil prepaden, a se je hitro zavedel.

»A tako.« je samo pikro pristavil, stopil do Bianke in začel hitro hoditi. Ona je resno in ponižno stopala vstric.

»Kdo bi si mislil, samo iz radovednosti me je počakala.« je mrdroval sam pri sebi, ko sta molče stopala proti njenemu domu.

»Sicer pa, zakaj tako hiteti?« je vprašal samega sebe. »Zdaj je že, kar je. Le pojdimo raje lepo počasi,« mu je prišlo na misel. »Mogoče bo le spoznala, kaj je zamudila in ji bo postalo žal, da je tako neumno ravnala. Dajmo ji časa, da se malo zave. — Pa jasno, saj v tem bo vzrok polomije. Prehitro je bilo vse. Presenetil sem jo, da še do sape ni mogla priti, kaj šele, da bi se vsega prav zavedla.« Ozrl se je neopazno proti Bianki. Imela je resen obraz. »Seveda, tepec, kam se ti je mudilo? Bog ve če nisi sedaj vse pokvaril?«

Toda do hiše je bilo le še par korakov. Džim je še bolj zavrl korak. Bianka mu je pohlevno sledila.

»Ali je imela dovolj časa za premišljanje ali ga ni imela?«, je mučilo Džima.

Toda stala sta že pred vrati. Džim se je delal ravnodušnega in gledal okoli sebe, kot bi ne mislil nič važnega.

Bianka ni rekla ničesar. Stala je in podrsavala z nogo po tlaku. Džimu je bilo dovolj. »Pa nič, če nočeš, jaz sem napravil s svoje strani vse.« se je še enkrat v mislih razjezil nanjo ter rekel hladno, a vljudno: »Daš, prosim, ključ.«

Dala mu ga je brez besede.

»Če še sedaj ne bo nič, jo naj pa vrag vzame,« je obujal poslednje upanje, ko je kolikor mogoče počasi odklepal vrata.

Bianka je molčala.

»Takole, prosim,« je rekel Džim in ji vrnil ključ.

»Hvala.«

»O prosim, pa lahko noč,« je zaključil Džim in odšel, ne da bi ji segel v roko.

»Lahko noč,« je rekla tudi Bianka in stopila v hišo.

Slišalo se je le še škrtanje ključa.

Domov grede se Džim kar ni mogel potolažiti. »Sedaj si se pa enkrat pošteno zaletel,« se je jezil sam nase. »Sicer pa vsaka skušnjava nekaj velja. Čim dragocenejša tem dražja.« Tako je zaključil svoje tragično modrcvanje.

Mladina po svetu

Danes smo odprli v naši reviji novo rubriko, v kateri bomo odslej priobčevali poročila o življenju in delu mladine izven naše ožje domovine. Danes priobčujemo poročilo nekega tovariša, ki je popotoval v počitnicah po Čehoslovaški. V prihodnji številki pa bomo prinesli poročilo o mladini v Italiji. Upamo, da smo s to novo rubriko čitateljem ustregli.

Kultura je z nami

Že ko smo se peljali proti Pragi, sem čital v časopisju, da prireja »Svet mladeži«, t. j. centralna organizacija čehoslovaške mladine različnih svetovnih nazorov, razstavo, ki se imenuje »Kultura s nami«.

Ker sem bil vaju, da prirejajo razstave, zlasti kulturne, le starejši, me je razstava toliko bolj zanimala in sklenil sem, da jo obiščem.

Razstava je bila prirejena v »Smetanovem muzeju« na Masarykovem nabrežju ob Vltavi. Z razstavo so bili v zvezi posebni mladinski dnevi z zborovanji in konferencami, na katero so bili povabljeni zastopniki mladine mnogih evropskih narodnosti in držav, med njimi tudi Jugoslavije. Ker pa so bile vse prireditve odpovedane zaradi političnih dogodkov, so odpadli tudi mladinski dnevi, a ne razstava. Veliki lepaki so po Pragi za mladinske dneve in za razstavo naredili mnogo propagande, tako da je bila razstava vedno dobro obiskana.

V ozadju razstavne dvorane je opozarjala češko mladino na njeno dolžnost poslanica nemškega pisatelja Heinricha Manna:

»Stojte trdno!
Ne dajte svoje domovine!
Ohranite kulturo!
Evropi boste v ponos in narodi vas bodo ljubili.«

Vsa razstava je prirejena v znamenju teh besed. Prireditelji so znali poudariti zlasti dvoje:

1. Povezanost kulturnega napredka z mladinskimi težnjami.
2. Pomen narodove kulture za narodno obrambo.

Prvi del razstave je nazorno prikazoval razvoj človeške in ljudske zavesti od antičnih časov preko srednjega veka do sodobnosti. Nad omaricami, kjer so bile razstavljene knjige največjih mislecev vseh časov, so vzbujali pozornost napisi oz. izreki, v katerih je obsežna dejavnost in miselnost teh ljudi. To so dela Aristotela, srednjeveškega reformatorja Jana Husa, katerega znani izrek »...brani resnico vse do smrti«, je sedaj dobil na češkem neko simbolično obeležje. Razstava se spominja Gal. Galileia, Francisa Bacona, očeta eksaktne vede, filozofa Renéja Descartesa. Častno mesto zavzemajo dela Komenskega (češkega pedagoga in humanista), končno so tu razstavljeni najzgovornejši dokumenti francoske revolucije (Rousseaujev: *Contrat social*; knjige enciklopedistov, deklaracija ljudskih in državljanskih pravic itd.). Ta del razstave zaključujejo predstavniki sodobnih svetovnih nazorov od idealističnih (Hegel) do materialističnih (Darwin).

Razstava je hotela približati znanost in kulturo ljudstvu, mladini pa predočiti razvoj družbe in družbene zavesti.

Drugi del razstave je razdeljen v pet skupin, od katerih vsaka prikazuje posebno kulturno strujo z nje značilnostmi in glavnimi načeli. Prva skupina prikazuje dela in ideje, ki se združujejo v glavni misli: »Humanizem naš program in poslanstvo«. V tej skupini so razvijanje razvoja humanitetne misli pri Čehih: Bolzano, Palacky, T. G. Masaryk, Beneš, T. G. Masaryk, Beneš.

Druga skupina predstavlja ideje najvztrajnejših borcev za kulturo in je združevala pod naslovom: »Ostanemo trdni proti kulturnemu barbarstvu« dela Puškina, Honoreja de Balzaca, Tolstoja, Gorkega in Romaina Rollanda.

Tretja skupina je obsegala največje kulturne tvorce sveta pod geslom: »Velika kultura ljudstva ima v nas svoje hvaležne branilce in odločne bojevnike«. Tu so bili zastopani: Homer, Dante, Cervantes, Shakespeare in Goethe.

Četrta skupina je nazorno prikazovala povezanost češkega ljudstva in kulturnega napredka. Pod geslom: »Kultura gre z ljudstvom«, »Ljudstvo se bori za njeno svobodo«, je združevala dela in ideje Petra Bezruča, Neumanna, Nezvala, Voskovca in Wericha ter Jiříja Wolkerja.

Peta skupina je imela narodnoobrambni značaj. Pod geslom »Branimo svobodo naroda, zanjo so se bojevali naši pisatelji«, je združevala dela Mache, Němcove, Nerude, Jíraska in kritika Šalde.

Tretji del razstave je prikazoval kulturo posameznih svetovnih narodov: nemškega, pred in po weimarski ustavi; francoskega, ki se na razstavi odlikuje z znanstvenimi deli, dalje češkega, ruskega, kitajskega, španskega itd.

Material, ki je bil razstavljen ni sestajal samo iz knjig, temveč so bile tam tudi mnoge slike iz življenja in delovanja mnogih mislecev, njih rokopisi, darovane knjige znancem itd.

Vsa razstava je izražala, da je dejavnost češke mladine upoštevana in da je dobila široko osnovo, namreč sodelovanje vse mladine brez razlike svetovnega nazora in družbene pripadnosti, četudi vsaka od njenih skupin razvija svoje specialno delo. Največji uspehi tega sodelovanja so bili doseženi v narodno-obrambnem delu, študirajoči mladini pa je to sodelovanje dalo možnost široke izobrazbe.

Delo, ki ga je češka mladina izvrševala, ji je vzbudilo zavest dolžnosti do narodovega napredka in človeštva. Potrebno bi bilo, da se učimo pri njih.

—g—

Kulturno delo mladine

Težko je s kulturo v manjših slovenskih mestih! Saj se nihče ne pobriga zanjo! Ni gledališča, ni ljudske univerze in predavanj, ni razstav likovnih umetnikov in ni koncertov! Sploh ničesar ni, razen nekaj gledaliških predstav, ki jih priredi tamkajšnja diletantska skupina. Vse take igre so pa slabo naštudirane, ker dobro niti ne bi mogle biti. Vsi člani take gledališke skupine so po ves dan zaposleni s svojim vsakdanjim opravilom in razumljivo je, da imajo zato prav malo časa za študij vlog.

Ko smo to praznoto spoznali slovenj graški študentje, smo mislili, zakaj ravno mi ne bi svojih počitnic izrabili in poizkusili ustvariti nekaj pozitivnega, ker se že toliko govori o mladini, ki se ukvarja samo še s športom. Šli smo na delo in uprizorili ob koncu počitnic prvo igro. Igrali smo »Mature« Ladislava Fodorja. »Mature« je bila za začetek še dokaj dobro delo in moralni ter gmetni uspeh je bil precejšen. Izkupiček smo razdelili med najpotrebnejše dijake.

Tako je nastala študijska podpora, ki ni zahtevala nobenih obveznosti do darovatelja, kajti darovatelj je bil vsak sam sebi in vsak je sodeloval pri uprizoritvi igre.

Druge počitnice smo si zastavili obširnejši program. Hoteli smo organizirati literaren večer v našem mestu. Ker so imeli isti namen tudi člani Mariborskega umetniškega kluba, se nam je to posrečilo.

In Slovenj Gradec je v letu 1938. videl in poslušal prvi literarni večer. Recitali so iz svojih del pisatelji: Božo Vodušek, dr. Šnuderl, Ivan Dornik, Ivan Potrč, Radivoj Rehar in Branko Rudolf.

Recitacije so bile dobro izbrane in ljudje so se zanje kmalu ogreli. **Ves večer je bil nekakšna narodna manifestacija. Potrdil je, da so Slovenci na severni meji enotni.**

Prostovoljni prispevki so znesli toliko, da se je osnoval fond za postavitve spomenika — največjemu slovenskemu pesniku, dr. Francetu Prešernu v Slovenjem Gradcu.

Literarnemu večeru je sledila ob koncu poletja komedija »P e s e m s c e s t e«, ki je imela prav tako zadovoljiv uspeh.

Tako smo poizkušali mi mladi tu gori na severni meji koristiti Slovenstvu in slovenski kulturi, pa tudi olepšati življenje svojemu ljudstvu. Mislim, da se nam je to vsaj delno posrečilo.

Zahvaljujemo se vsem tistim, ki so gmotno in moralno pripomogli k našemu delu — obžalujemo pa, da nas vsi v našem delu še ne razumejo. (Jurij Glavnjač.)

V prihodnji številki bomo objavili poročilo o delu in življenju mariborskih dijakov.

Jurij Glavnjač

Polemika

V prejšnji številki našega lista smo objavili članek D. A. P.-ja: »Vsebina ciljev«. Članek je pri nekem mariborskem čitatelju naletel na odpor. Poslal nam je odgovor s prošnjo, da ga objavimo ter z navetom, naj se v listu otvori rubrika za polemiko. Zavedajoč se pomembnosti in zanimivosti takega koraka, smo z veseljem pozdravili to misel in zato tudi že v celoti ponatiskujemo dobljeni članek. Vendar pa s tem še ne dajemo nikake sodbe o članku samem, temveč izražamo upanje, da se bo pisec prvotnega članka čimprej oglasil.

Franci:

Vsebina ciljev?

Pisec članka s tem naslovom v št. 1 te revije je sicer v bistvu pokazal na prave pereče probleme našega mladinskega vprašanja, zdi se mi pa, da z nekoliko preozkosrčnega vidika. To njegovo gledanje na mladinsko vprašanje trpi namreč prav na istih napakah, ki jih pisec onega članka sam kritizira.

Kdaj se bomo vendar enkrat nehali iti politiko?!

Javna in splošno znana tajnost je, da so razne telovadne in športne mladinske organizacije le politično propagandno orodje peščice

starih ekonomsko-političnih zainteresirancev. Jasno je, da skušajo mladino s puhlimi frazami in primernim okoljem naviti kot gramofonsko ploščo, da bo čivkala, kot je zainteresirancem prav. Jasno pa je tudi, da mladina, ki se ne uči misliti, ampak le »guliti«, »piliti« ali »kičkati« se, ne more imeti več kot minimalne zmožnosti mladine za kritično presojanje. To je le nujna posledica pomanjkanja zmožnosti za kulturno udejstvovanje in življenje. Lepo je, če se človek uči matematiko. Lepo je, če se človek uči literaturo. Lepo je, če se človek uči prirodopisa in posebno lepo je tudi, če se človek uči zgodovino. Vprašanje je le, kako. Gotovo si je potrebno prisvojiti določeno temeljno znanje. Toda najvažnejše ni, če znamo oddrdati odgovore na zastavljena vprašanja, važno tudi ni, da znamo točno in podrobno vse letnice in imena. Važno bi moralo biti, da znamo presoditi snov, da imamo kritičen pregled čez stvarino, da jo pregledno obvladamo, se ob njej učimo misliti, da se navadimo znanstvenega, kritičnega, dialektičnega mišljenja. Potem bi bili zanimanje za snov in precizno znanje bistvenega in važnega le nujni posledici. Važno je, da bi morala imeti mladina tudi dovolj prostega časa za telesno kulturo, to je šport, za privatno izobraževanje, čitanje po lastnem zanimanju tudi razen v šoli predpisanega in — za zabavo! Tudi ta je mladini potrebna, posebno v prehodni dobi, sploh pa v težkih časih, ko imamo potrebo po razvedrilo. Mladina mora imeti možnost do naravnjsega življenja. Ne bi smela biti z mnogim nepotrebnim balastom in radi pedanterije preobremenjena, da najde le z muko nekoliko prostega časa za telesno vzgojo in razvedrilo, po katerem hrepenijo telo in živci po čezmernem posedanju pri knjigah in po avtomatskem, duha ubijajočem »piljenju«. Težko je ob takih razmerah misliti še na privatno izobraževanje, jasno je, da šport in potrebno razvedrilo obenem s »piljenjem« ne tvorijo okolja, ki vzgaja resnične intelektualce. Žalostna, toda nujna posledica je, da mladina razmeroma lahko naseda onim, ki imajo sredstva, da nudijo mladini organizacijo za šport in razvedrilo (ki skoraj popolnoma izpolnjujeta njen prosti čas) in te iztapecirajo s frazami, ki služijo njih interesom in ki lahko pronicajo v po izven-šolski duševni hrani žejne glave mladincev.

Taka in slična so bistvena življenjska vprašanja, takšna je vsebina ciljev naše mladine, ne pa razne neprebavljene misli o filozofiji, ki se ne strinjajo povsem z modernim pojmovanjem filozofije in fraze o etiki ter sicer inteligentno, deloma pa tudi le »intelektualizirajoče« politiziranje. — Naravno spolno življenje! **Naravno življenje sploh! Možnost do razumnega in kritičnega izvenšolskega izobraževanja, debate, spoznavanje življenja iz življenja, ne iz prašnih knjig in zaprtih prostorov! To je naša politika, ne pa strankarstvo!**

Če ima danes mladina le možnost za pokvečeno izven-šolsko življenje in najde nekaj enostranskega izživljanja le v pobožnjaških ali šovinističnih okoljih, kjer obstoji tendenca za vzgojo v topoumne plebiscitne »da«-volilce, to ni njena krivda. **Vsa mladina enako čuti, kje jo čevelj žuli, samo da se tega še premalo zaveda; samo da se še**

premalo zaveda, da imajo le drugi korist od njenega nekritičnega strankarstva. Mi se ne bomo več šli politike. Če imamo pretesne čevlje, moramo **to** čimprej spoznati; in stremiti za novimi, komodnimi, športnimi, naravnimi, ne pa salonskimi, ki nas tiščijo in kjer fabrikant profitira na usnju!

Prejeli smo:

Nastopi »Neodvisnega gledališča« v Mariboru

Letos smo prvič opazili poskuse preroditve v slovenskem gledališču, ki trpi na svoji komercialni obliki.

Prvi poskus preporoda, nastop »Slovenske scene mladih«, se ni obnesel. Mrakov »Čajkovski« že sam po sebi ni ustrezal zahtevam odra in življenja in tudi režija je bila pod nivojem običajnih diletantskih prireditev.

Zrelejše od S. S. M. se je pokazalo kolektivno »Neodvisno gledališče« v Mariboru. Režiser Žižek, ki je bil dalj časa asistent Burianovega gledališča D. 39. v Pragi, je zanesel tudi k nam nekaj novega duha.

Slovenski avantgardisti so nastopili letos v Mariboru s kitajsko dramsko pesnitvijo »Breskov cvet«, katero je prevedel pisatelj Potrč, in s tragikomedijo »Piramuž in Tizba« iz Shakespearejevega »Sna kresne noči«.

Kakšna je bila uprizoritev »Breskovega cveta«! To delo v svoji globoki simboliki prikazuje bedo in vstajenje kitajskega ljudstva ter ravno tako bedo in vstajenje vsega človeštva. Režiser Žižek je razčlenil delo in ga spravil v sklad z elementi svoje režije. Odstranil je kulise, da je pa dosegel večji učinek, se je poslužil glasbe, plesa in svetlobe.

Igranje samo je bilo sicer ponekod nekoliko diletantsko, izgovorjava slaba. Temu se pa ni čuditi, saj so bili igralci novinci — delavci, katerim preostaja malo časa za tako delo. Šibkejša je bila tragikomedija »Piramuž in Tizba«. Žižek si tu ni vzel za vzor Buriana, temveč način uprizoritve, ki je sličen predstavam v »Oslobodenem divadlu« Voskovca in Wericha. (Voskovec in Werich vodita namreč drugo strujo čeških avantgardistov.)

Prizori v »Piramužu in Tizbi« so preveč cirkuški, revijski in zapadajo tu in tam kaki neokusnosti. Vse izzveni preveč tendenčno in uničujoče. Vendar se kaže tudi v tem delu avantgardistov neko iskanje tistega dobrega — novega, kar nam je dosedaj manjkalo.

Nekdo je nekje napisal, da je Žižek samo prenesel češko avantgardistično gledališče v Slovenijo. Mi mladi pa povemo to, da upamo v uspeh avantgardistov, katerih delo se bo s časom pri nas razvilo in dobilo poseben, slovenski značaj. (Jurij Glavnjač.)

Razno

Pred kratkim je izšla v Ljubljani nova knjiga o »Slovenski vasi na Dolenjskem«, ki jo je spisal g. Vinko Mitterdorfer. Knjiga je povsem nov pojav v naši gospodarski in socialni literaturi. Obravnava občino St. Jurij pod Kumom. Zakaj in kako pa pustimo pojasniti kar avtorja samega, ki pravi v svojem »Uvodu« med drugim tudi tole: »Zelim, da bi moje delo pripomoglo k spoznavanju položaja našega kmečkega življa in marsikaterega usodnega dejstva, mimo katerega gredo tudi boljši poznavalci našega podeželja z zavezanimi očmi. Menda so marsikateremu razumniku bolj znane mene sončnili peg in njih vplivi na zemljo kakor pa narodnogospodarski položaj našega kmečkega ljudstva. Nisem imel namena, napisati brezbarvno delo. Ne prikrivam svojega svetovnega nazora, ki po njem vidim gonilno moč družbenega življenja v spreminjanju gospodarskih osnov ljudstva. Današnja že kar stalna kriza kapitalističnega gospodarstva, ki je zajela tudi kmetijsko proizvodnjo in kmečkega človeka, nam kar veleva, da se lotimo z vso resnostjo vprašanj, tičočih se slovenske vasi, zakaj položaj našega vaškega ljudstva je takšen, da narašča število Hlapcev Jernejev v množice. To spoznanje bodi osnova in kašipot pri reševanju vprašanja. Iz tega spoznanja nam je izvajati nauke in zaključke za bodočnost.«

Primanjkuje nam prostora, da bi res izčrpno poročali o vsebini knjige. Toda nekaj se nam zdi le še potrebno poudariti.

Knjiga namreč ne podaja zgolj obilo številčnih podatkov in preglednic, ter ne vsebuje samo na povsem nov in izredno privlačen način obdelano narodnogospodarsko strukturo in položaj šentjernejske občine, temveč se v zadnjem poglavju bavi tudi z vsesplošnimi narodno-gospodarskimi problemi, kot so n. pr. izseljevanje, ljudsko pojmovanje krize in podobno. Za primer naj ponatisnemo tu samo kratak odstavek iz tega poglavja.

»Našim pisateljem je zameriti, da stikajo za vzroki krize slovenskega kmeta in delavca v spisih meščanskih družboslovcev imperialističnih sil, ki so sokrivci naše dobe. To so glasniki onih, ki so zakrivilili našo zostalost v produktivni moči, saj so nam Slovenijo razdelili med tri države.«

Če bi tega ne bilo, bi nedvomno naš človek veliko manj čutil težo današnje krize. V kolikor sem v tem delu premalo vidno poudaril, in to brez svoje krivde, vzroke naše prenaselitve, naj opozorim še sedaj ponovno na to našo bolečo rano. In prav zaradi tega moram še ponovno opozoriti na naše licemerstvo, da hlinimo skrb za naše izseljence, v resnici pa lepo molčimo o vzrokih izseljevanja našega življa.

skrbite za dvig naših zemeljskih bogastev, izrabo vodnih moči in drugega več — in naša prenaselitve bo izginila kakot pomladanski sneg.«

Knjigo toplo priporočamo vsem tistim, ki se zanimajo za socialni in gospodarski položaj našega naroda, predvsem pa bodočim učiteljem; ki bodo v njej imeli privlačen temeljni načrt za svoje bodoče izvenšolsko delo med narodom. Kajti želeli bi bilo, da bi sešasoma dobili na podoben način obdelane vse kraje Slovenije ter bi s tem in takim gradivom dokončno vendar enkrat imeli stvarno osnovo za velikopotezno ozdravitveno delo. »

Ali si že poravnal naročnino za svoj list! Če nisi, stori to kar najprej! Številka čekovnega računa je: 17.827.

Beri poročila in obvestila uredništva na 2. strani ovoja!

Samo v knjižni založbi tiskarne Merkur, Gregorčičeva 23

Vam je mogoče dobiti **Malo knjižnico**
zbirko klasikov in razprav

Cela zbirka 10 broširanih zvezkov din 120, vezanih din 180

Posamezni zvezek broš. din 15, vezan din 20 in ev. poština

Shranite in rabite naše poštno položnice!

Če ste jo zgubili, pa si nabavite novo na pošti!

Številka našega čekovnega računa je 17.8271
